

מינהל מחקר וכלכלה
משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה

תוכנית השוברים להכשרה מקצועית של שירות התעסוקה

תמונת מצב מסקר מעקב ראשון

אלון פורת

על המחבר

אלון פורת, חוקר ומרכז תחום הכשרה מקצועית במינהל מחקר וכלכלה במשרד התמי"ת

תוכן עניינים

3	רקע
5	מטרת תוכנית הערכה
6	דיוקן המשתתפים בתכנית
7	מצבם התעסוקתי של הלומדים בשליש האחרון ללימודיהם
8	מצבם התעסוקתי של מסיימי הקורסים (כחודשיים בממוצע מתום הלימודים)
9	המקצוע הנלמד ומוסד הלימודים
11	ייעוץ והכוונה
12	שביעות רצון מהתכנית
13	לו"ז להמשך תוכנית הערכה

רקע

שירות התעסוקה מפעיל החל מחודש יולי 2007 תוכנית ניסיונית למתן שוברים להכשרה מקצועית וזאת כחלק ממדיניות לעודד הכשרה שתקדם השמה של הלומד במקצוע או תשדרג את מעמדו המקצועי.

במחצית השנייה של שנת 2007 אושרו להפעלה כ-500 שוברים ברחבי הארץ בתקציב כולל של כ-3 מיליון ש"ח המיועדים למימון של 80% מעלות קורס עד לתקרה של 7,000 ש"ח. הלימודים נערכים במסגרת מוסדות לימוד פרטיים המוכרים ע"י לפחות אחד מהגופים הבאים: האגף להכשרה מקצועית בתמ"ת, האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והמועצה להשכלה גבוהה. הקורסים התקיימו במסגרת לימודי בוקר או לימודי אחה"צ / ערב ומשך זמן הלימוד נע בין מספר חודשים עד שנה.

התוכנית הניסיונית שמפעיל שירות התעסוקה למתן שוברים לקורסים פרטיים מתבצעת בשנים האחרונות במספר מדינות בעולם המערבי כגון ארה"ב, גרמניה ואוסטרליה כחלק מניסיון להרחיב את חופש הבחירה של הפרטים ולעודד תחרות בין מוסדות ההכשרה המספקות את השירותים. בשלב הנוכחי, מטרתה המרכזית של התוכנית בישראל היא לנסות ולהטמיע את נהלי העבודה תוך הפקת לקחים, וזאת לקראת הפעלה רחבה יותר של התוכנית בעתיד. במקביל מבקשים לבחון בשירות התעסוקה בטווח זמן ארוך יותר את התוצאות ביחס לחלופות אחרות, שהופעלו בשנים האחרונות במסגרות של הכשרה מסורתית.

יש לציין כי שוברים להכשרה מקצועית ניתנו לראשונה במסגרת התוכנית למפוני גוש קטיף וצפון השומרון ובמסגרתה נעשה שימוש במסלול הכשרה אישי הכולל לימודי הכשרה או הסבה מקצועית לכ-400 מפונים¹.

על מינהל מחקר וכלכלה הוטל להעריך את יעילותה של תוכנית השוברים להכשרה מקצועית. בדו"ח זה אנו מציגים תמונת מצב מסקר מעקב ראשון שנערך למשתתפים בקורסים הפרטיים להכשרה מקצועית, שלמדו במהלך השנים 2007-2008.

¹ בימים אלו עומד להסתיים סקר, שתוצאותיו יפורסמו בקרוב, לבדיקת מצבם התעסוקתי של מפוני חבל עזה וצפון השומרון שקיבלו שוברים להכשרות מקצועיות וזאת כחלק מסקרי המעקב שמבצע מינהל מחקר וכלכלה בתמ"ת אחרי מצבם של המפונים בשלוש השנים האחרונות.

מכיוון שתאריכי סיום הקורסים המגוונים, שאושרו הם רבים ושונים, נקבע כי בשלב ראשון ירואיינו הלומדים הנמצאים בשליש האחרון ללימודיהם או זמן קצר לאחר סיומם² ואילו כשמונה חודשים מסיום לימודיהם, יערך סקר נוסף בפרק זמן שיאפשר לבחון באופן מעמיק יותר את מידת הצלחתם של המשתתפים בהשתלבות בתעסוקה בכלל ובהשתלבות בתעסוקה במקצוע הנלמד בפרט. במהלך חודש יולי 2008 רואיינו 164 משתתפים בתוכנית שנמצאו בשליש האחרון ללימודיהם וכן 125 משתתפים שכבר סיימו את לימודיהם (לפני חודשיים בממוצע מיום הסקר). יתרת המשתתפים - כ 200 עדיין היו בשלב התחלתי בלימודיהם או שלא ניתן היה להשיגם בתקופה זו והם ירואיינו לצורך השלמת נתונים בסוף שנה זו.

---

² קבוצת המסיימים את הלימודים בעת הראיון, המהווה כ 43% מכלל המשתתפים בסקר סיימו את לימודיהם כחודשיים בממוצע ביום קיום הראיון הטלפוני.

מטרת תוכנית הערכה

עפ"י תוכנית המחקר שגיבשנו עמכם והוצגה בחודש אפריל 2008, אנו בוחנים את יעילות תוכנית השוברים במספר שלבים ולאורך זמן.

בטווח הקצר, המטרה העיקרית של המחקר היא לפרוס את התשתית לבסיס הנתונים ולערוך אפיון דיוקני של המשתתפים בתוכנית. בנוסף נרצה לבדוק את יעילות התהליך עצמו בשירות התעסוקה, כשתוצאות המחקר הראשוני ישמשו לצרכי הפקת לקחים ומסקנות לגבי ייעול השימוש בשוברים לנוכח אפשרות של הרחבת התוכנית בעתיד.

לצורך השגת מטרות אלו, נערך כאמור סקר ראשון ובמסגרתו נבדקו הנושאים הבאים:

- רקע תעסוקתי בשלוש השנים האחרונות שלפני הקורס
- תהליך ההצטרפות לתוכנית
- יעוץ והכוונה בבחירת המקצוע ומוסד הלימוד
- טיב הקשר עם יועץ ההשמה
- חשיבות פרמטרים בשיקולי בחירת מוסד לימודים
- שביעות רצון כללית מתוכנית השוברים ומהקורס הספציפי הנלמד
- מצב תעסוקתי בעת הראיון: שיעורי השמה ושיעור העובדים הכללי

בטווח הזמן הארוך נבקש לבדוק את יעילותה של תוכנית זו אל מול ההכשרות המסורתיות

וההכשרות המיועדות לאוכלוסיות שונות הניתנות כיום במספר מסגרות³.

בדיקה זו תעשה במסגרת ראיונות נוספים שנבצע לאוכלוסיית המשתתפים בתוכנית בפרקי זמן נוספים ורחוקים יותר מתום הכשרתם ובהם נבדוק את מצבם התעסוקתי של הבוגרים, שיעורי השמה והתקדמות במצבו של הפרט בפרמטרים נוספים.

³ מסגרות שונות להכשרות מקצועיות ניתנות כיום במסגרת האגף להכשרה מקצועית בתמ"ת, מסלול להכשרות מבוגרים, הכשרות להנדסאים וטכנאים במסגרת מה"ט וכן תוכניות מיוחדות לאוכלוסיות ייעודיות כגון אמהות חד הוריות, מגזר חרדי, ועוד. וכן תוכנית "אורות לתעסוקה" המופעלת כיום במספר ערים.

דיוקן המשתתפים בתוכנית

- גילם הממוצע של משתתפי התוכנית הוא 36 שנים (30% הם מעל גיל 40), כשני שלישי הן נשים, למעלה מ-90% יהודים, כרבע מהמשתתפים הם עולים משנת 1990 ואילך, כ-63% הם הורים לילדים עד גיל 18, 20% אקדמאים ו-12% סיימו לימודים על תיכונים. כשני שלישי הם בעלי תעודת בגרות מלאה.
- 14% מהמשתתפים בתוכנית (בתקופת הסקר) מקבלים הבטחת הכנסה ו-44% זכאים לדמי אבטלה.
- מבין הנשים המשתתפות בתוכנית, 70% הן אמהות לילדים עד גיל 18 (17% מקרב הנשים הן אמהות חד הוריות)
- בבדיקת האפיון התעסוקתי 3 שנים לפני תחילת הקורס, נמצא כי מרביתם של המשתתפים בתוכנית (כשני שלישי) עבדו 3 שנים מלאות לפני תחילת הקורס ורק עשירית מכלל המדגם לא עבדו כלל במהלך השלוש השנים שלפני תחילת הקורס.
- רוב מוחלט מקרב המשתתפים בתוכנית, שעבדו במהלך שלוש השנים שלפני הקורס, היו שכירים, כשבמהלך תקופה זו - 64% מהם עבדו במקום עבודה אחד, 23% בשני מקומות ו-13% עברו שלושה מקומות עבודה ומעלה. 80% עבדו במסגרת של משרה מלאה (8 שעות ביום ומעלה).
- המשתתפים בתוכנית, שרואיינו בסקר זה נחלקים לשתי קבוצות - הלומדים הנמצאים בשליש האחרון ללימודיהם וקבוצת המסיימים את הלימודים שסיימו ללמוד כחודשיים בממוצע מיום קיום הסקר

מצבם התעסוקתי של הלומדים בשליש האחרון ללימודיהם

- בסה"כ 55% מקרב אלו שעדיין למדו בעת הראיון, גם עבדו במקביל ללימודיהם אולם ברובם במקצוע אחר מזה הנלמד, ובחלקם הקטן אף המשיכו את העבודה שעבדו בה לפני הקורס.
- 21% מקרב הלומדים כבר עבדו במהלך לימודיהם במקצוע אותו הם לומדים, וזאת במטרה לשדרג את מעמדם המקצועי הנוכחי.
- מעט יותר מ 50% מקרב הלומדים שגם עבדו בזמן לימודיהם עבדו במשרה מלאה (35 שעות שבועיות ומעלה) ובממוצע נמצא כי עבדו 35 שעות שבועיות.
- כ 30% מקרב המתייצבים בשירות התעסוקה במהלך לימודיהם אמרו כי הופנו למעסיקים המחפשים עבודה באמצעות שירות התעסוקה.
- מרביתם של הלומדים, שאינם עובדים, ציינו כי פנו ביוזמתם למעסיקים המחפשים עבודה עוד במהלך לימודיהם.
- הקושי העיקרי שציינו המשתתפים בתוכנית, שגם עובדים במהלך לימודיהם, הוא מחסור בזמן להקדיש למשפחה (במיוחד הורים לילדים) ובמקום השני ציינו נושאים כמו עייפות רבה ועומס יתר.

להלן טבלה המסכמת את מצבם התעסוקתי של המשתתפים שרואיינו בשליש האחרון ללימודיהם:

משתתפים לקראת סיום הלימודים (N=164)		
סה"כ לא עובדים – 45%	סה"כ עובדים – 55%	
33% מחפשי עבודה 12% לא מחפשים עבודה	עובדים במקצוע אחר - 34%	עובדים במקצוע הנלמד – 21%
	10% המשיכו את אותה העבודה מלפני הקורס	רובם הגדול לא עבדו בעבודה זו לפני שהחל הקורס
	24% מצאו את העבודה במהלך הלימודים	
	עובדים כ 35 שעות בממוצע בשבוע	

מצבם התעסוקתי של מסיימי הקורסים (כחודשיים במוצע מסיום הלימודים)

- בסה"כ 64% מקרב מסיימי הלימודים ציינו כי עבדו בעבודה כלשהי בעת שנערך הסקר, כששיעורי ההשמה במקצוע הנלמד הם 53%.
- מרבית המסיימים את לימודיהם שעבדו במקצוע הנלמד החלו את עבודתם לקראת סיום הלימודים או תקופה קצרה מאוד לאחר סיומם. לעומתם אלו, שסיימו ללמוד ועבדו במקצוע אחר מזה שנלמד בקורס המשיכו בד"כ את אותה העבודה שבה עבדו גם במהלך הקורס. (יש לציין שמדובר במספר תצפיות נמוך מאוד).
- למעלה מ 70% מקרב העובדים שסיימו את לימודיהם, עבדו במשרה מלאה (35 שעות שבועיות ומעלה), ובסה"כ כ 40 שעות במוצע בשבוע (כחמש שעות במוצע יותר מהעובדים שהיו עדיין במהלך לימודיהם)
- בדומה לאוכלוסיית הלומדים בעת הראיון, גם בקרב מסיימי הלימודים מרביתם של הלא עובדים, ציינו כי פנו ביוזמתם עוד במהלך הלימודים למעסיקים המחפשים עבודה.

להלן טבלה המסכמת את מצבם התעסוקתי של המשתתפים שסיימו את לימודיהם בעת הראיון :

סיימו ללמוד לפני כחודשיים במוצע (N=125)		
סה"כ לא עובדים – 36%	סה"כ עובדים – 64%	
	עובדים במקצוע הנלמד – 53%	עובדים במקצוע אחר - 11%
27% מחפשי עבודה	5% המשיכו את אותה העבודה מלפני הקורס.	7% מצאו עבודה במהלך הלימודים.
9% לא מחפשים עבודה	15% מצאו את העבודה במהלך הלימודים.	4% מצאו עבודה בתום הלימודים.
	33% מצאו עבודה בסיום לימודיהם	
	עובדים כ 40 שעות במוצע בשבוע	

המקצוע הנלמד ומוסד הלימודים

- במסגרת התוכנית אושרו שוברי לימוד למגוון רחב של כ 70 קורסים שונים וביניהם ניתן לציין - מדריכי טיולים, מאמנים אישיים, צורפים, חשבי שכר, מעצבי אתרי אינטרנט, בדיקות תוכנה, גרפיקה ממוחשבת, איפור מקצועי, מזכירות רפואית ועוד.
- ענפי הלימוד המרכזיים אליהם נרשמו משתתפי התוכנית הם: מחשבים וטכנולוגיה - 30%, מינהל- 28%, טיפוח- 10%, הארחה- 6%, פרה רפואי-5%
- למעלה ממחצית מהמרוויינים נתנו ציון הערכה של 100% לשאלה: **"מהו לדעתך הסיכוי באחוזים שתעבוד במקצוע שלמדת בקורס ההכשרה תוך שנה?"**
הנשאלים שלא עבדו במקצוע, העריכו במוצע סיכוי של 78% לעבוד במקצוע תוך שנה.
לעומתם אלו שעבדו במקצוע בעת הסקר העריכו בציון ממוצע של 95% להמשיך לעבוד במקצוע גם בשנה הבאה.
- להלן מדרג התכונות החשובות ביותר בשיקולי בחירת מוסד לימוד בהן נקבו המשתתפים בתוכנית.

התכונה החשובה ביותר	התכונות
23.8%	תוכנית לימודים אטרקטיבית
20.6%	מוניטין המוסד
19.6%	מחיר הקורס
14.0%	שעות לימוד נוחות
7.3%	קירבה לבית
6.3%	משך זמן הלימודים
2.8%	הסדרי אשראי
1.7%	המלצות שקיבלת

- להלן התייחסותם של המשתתפים לסדרת נושאים הקשורים לקורס ולמקצוע עליהם נתבקשו להשיב לחוות דעה בסולם של 6 דרגות. (ממסכים במידה רבה מאוד ועד לא מסכים במידה רבה מאוד) שיעורי ההסכמה עם מרביתם של ההיגדים היו גבוהים מאוד ומוצגים בטבלה בסדר יורד לפי מידת ההסכמה.

מסכים במידה רבה	מסכים במידה רבה מאוד	היגדים
8%	88%	הייתי מאוד מעורב בתהליך ההצטרפות לקורס
4%	88%	לאחר הקורס אעשה מאמץ לעבוד במקצוע
10%	83%	אני חושב שאצליח במקצוע הנלמד בקורס
8%	81%	אני מאמין שאתקדם במקצוע הנלמד בקורס
13%	78%	חומר הלימוד בקורס מעניין
14%	73%	המקצוע הנלמד בקורס מבוקש בשוק
13%	72%	רמת המרצים / מורים בקורס טובה
14%	71%	חומר הלימוד בקורס מוצג בצורה ברורה
11%	71%	אני מרוצה מהקורס

יעוץ והכוונה

- כ 60% מכלל המשתתפים ציינו כי חשוב במידה רבה מאוד שיועץ ההשמה יסייע בבחירת קורס הלימוד ואילו כ 13% נתנו דירוג בינוני או נמוך למידת החשיבות בסיוע שכזה.
- רק 24% ציינו כי היועץ עזר להם במידה רבה או רבה מאוד לבחור את הקורס ואילו 67% ציינו כי כלל לא קיבלו עזרה מהיועץ בבחירת הקורס.
- בנוגע לבחירת מוסד הלימודים, כ 27% ציינו כי היועץ סייע להם במידה רבה או רבה מאוד בבחירת המוסד ואילו 67% ציינו כי כלל לא קיבלו סיוע מהיועץ בנושא זה.
- כמחצית מכלל המשתתפים אמרו כי יועץ ההשמה מלווה ומתעניין בהתקדמותם בלימודים במידה רבה או רבה מאוד ואילו כשליש ציינו כי היועץ כלל לא מלווה אותם.
- כרבע מכלל המדגם ציינו כי תדירות השיחה שלהם עם יועץ ההשמה בשלושת החודשים האחרונים הייתה בין פעם בשבוע עד פעם בשלושה שבועות וזאת לצורך עדכונים שוטפים. כשליש מהמשתתפים ציינו כי כלל לא דיברו עם היועץ בשלושת החודשים האחרונים.
- כ 30% מכלל המדגם השתתפו בבחינות כלשהן על מנת להתאים את ההכשרה המקצועית לכישורים האישיים, כ 20% מכלל המדגם עברו שיחת יעוץ עם פסיכולוג תעסוקתי ו כ 20% מכלל המדגם ציינו כי קיבלו יעוץ אחר כלשהו לקראת בחירת המקצוע הנלמד (בעיקר דרך גורמים בשירות התעסוקה).
- בסה"כ 47% מכלל המדגם קיבלו יעוץ כלשהו להתאמת ההכשרה לכישוריהם האישיים (עברו בחינה ו/או שיחה עם פסיכולוג תעסוקתי ו/או יעוץ אחר כלשהו מגורם בשירות התעסוקה)
- כ 86% מהמשתתפים טענו, שהיוזמה לצאת ללימודים הייתה שלהם.
- רק כ 3% היו רוצים ללמוד מקצוע אחר מזה שלמדו בפועל.

שביעות רצון מהתוכנית

- הציון הממוצע שהעניקו המשתתפים, לשביעות רצון כללית מתוכנית השוברים הוא 4.1 מתוך ציון מקסימלי של 5, כש 76% מהמשתתפים נתנו לתוכנית ציון גבוה של 5 או 4.
- הסיבה העיקרית של אלו שהביעו שביעות רצון בינונית-נמוכה מהתוכנית קשורה בדרך כלל לנושאים כספיים וביניהם עיכוב החזרי תשלומים והקושי שבמימון ראשוני שנוטל על עצמו המשתתף.
- 90% מכלל המשתתפים ציינו כי היו שוקלים להמליץ לחבר הנמצא במצב שלהם להשתתף בתוכנית השוברים (רובם הגדול אף ציינו שהיו ממליצים על התוכנית במידה רבה מאוד)
- 84% מהמשתתפים בתוכנית סבורים כי תהליך אישור שובר הלימודים ותנאי החזר התשלום הוסבר להם באופן ברור ומסודר ואילו רק 5% טענו כי התהליך הוסבר במידה מועטה או שכלל לא הוסבר.

לו"ז להמשך תוכנית ההערכה

- במהלך דצמבר 2008 נשלים לראיין את הלומדים בקורסים שלא רואיינו עדיין (כ 200) ובסופו של תהליך זה נפיק גם ממצאים לשלב זה בחלוקה למחוזות.
- במהלך חודש מרץ 2009 יבוצע סקר לכל המשתתפים בתוכנית בנקודת זמן של כחצי שנה עד שמונה חודשים בממוצע מתום לימודיהם בפרק זמן שיאפשר לבחון את מידת הצלחתם של המשתתפים בהשתלבות בתעסוקה בכלל ובהשתלבות בתעסוקה במקצוע הנלמד בפרט.
- ראיונות נוספים עם אוכלוסייה זו בפרקי זמן ארוכים יותר יקבעו בהמשך ובתיאום עמכם.